

Månedens fugl. November 2011: Hvinand – *Bucephala clangula*

Tekst og foto: Jens Boesen

Hvinand, han

En af de sikre vinterfugle i Tissø og Flasken er hvinanden. Hannen er ikke til at tage fejl af med sine sorte og hvide farver og en tydelig hvid plet bag ved næbbet i det metalglinsende sortgrønne hoved. Hunnen er lidt mere anonym med sin grå krop og brune hoved. Men både han og hun har artens karakteristiske trekantede hovedfacon og iøjenfaldende gule øjne.

Ænderne opdeles normalt i to hovedgrupper: svømmeænder og dykænder. Hvinanden hører sammen med fx trolandanen, taffelanden og ederfuglen til dykænderne. Som navnet siger skaffer denne gruppe af ænder sig føden, fortrinsvis småfisk, krebsdyr, snegle og muslinger, ved at dykke ned under vandet med hele kroppen. Svømmeænderne – fx gråanden, pibeanden, spidsanden og skeanden – finder derimod føden som mest er planteføde, i vandoverfladen eller højst i en dybde som de kan nå ved at stå på hovedet i vandet med halen i vejret over vandoverfladen. De hvinænder man ser fx i Tissø, er derfor i en stor del af tiden forsvundet under vandoverfladen hvor de ud over smådyrene også tager en del planteføde, fx frø af vandplanter.

Hvinanden har fået sit navn efter den hvinende lyd fra flyvende hanners vingeslag, men ellers er den mest karakteristiske lyd fra den en langvarig rullende fløjten som høres hen over vandfladen under ændernes parringsspil om foråret. Fysisk består parringsspillet i at hannen gentagne gange kaster hovedet bagover samtidig med at den sprøjter med vand.

Almindelig vintergæst – sjælden ynglefugl

Hvinanden er udbredt i hele det nordlige Europa, Asien og Nordamerika, men dog ikke i Grønland, Island og omkring Beringstrædet. Langt den største del trækker mod syd fra sommerens ynglepladser i den nordlige del af områderne, men dog ikke længere end at de bliver inden for områderne.

I Europa yngler de talrigest i det nordlige Skandinavien, Finland og Rusland, men findes hist og pist i små kolonier ned til Tjekkiet. Vinteren tilbringer de europæiske hvinænder foruden i Danmark i resten af Europa ned til Middelhavet og ikke mindst Sortehavet.

Til Danmark ankommer vintergæsterne i større antal i november, men der kommer flere til efterhånden som kysterne i den indre del af Østersøen fryser til. Når antallet er højest i januar-februar er der normalt 50.000-60.000 i Danmark hvilket er ca. 20% af den nordvesteuropæiske vinterbestand, men i særligt kolde vintre kan der være helt op til 100.000.

Fra marts kan hvinændernes parringsspil opleves i Danmark, og når de igen flyver nordpå i marts-april er de fleste af dem udparrede.

Hvinænder yngler i søer omkranset af skove. I modsætning til de fleste andre ænder yngler de oprindeligt i huller i gamle træer, fx sortspætterredeshuller. Dem er der imidlertid ikke så mange af – og slet ikke nok til alle de hulrugende fugle. Derfor har man i Sverige og Finland hjulpet bestanden ved at opsætte redekasser som de gerne går i. Kort efter klækningen hopper ællingerne selv ud af redekasserne og ned på jorden hvorefter hele familien under anførsel af moderen vandrer hen til den nærliggende sø eller å.

I Danmark blev det første ynglende hvinandepar opdaget i Sønderjylland i 1972, men siden er bestanden vokset især i Nordsjælland der er blevet hvinandens absolutte kerneområde i Danmark. I alt er der nu ca. 100 par ynglende hvinænder i Danmark.

Der er ingen tvivl om at også fremgangen i Nordsjælland i høj grad skyldes en systematisk opsætning af redekasser ved søerne i Gribskovområdet. Måske skulle man overveje at opsætte hvinanderedekasser ved søerne i Naturpark Tissø og Åmosen, fx i Klinteskoven og ved bredderne af Skarresø.